

การบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศด้วยหลักหลักคุณธรรม 4 Academic administration towards excellence with the principles of the four virtues

พระปลัดณพงษ์กร กนตวณโณ (ปิ่นทอง)

นิสิตดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phra Palad Naphongkorn Kantawanno (Pintong)

Ph.d Student for Buddhist Educational Administration, Faculty of Education

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : Surachaihongtrakoo1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศด้วยหลักคุณธรรม 4 โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ของนักวิชาการและประยุกต์หลักคุณธรรม 4 พบว่า การบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศเป็นการบริหารมุ่งเน้นคุณภาพการจัดการศึกษาที่ต้องการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการที่จะยกระดับความสามารถของครูในสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอน และสามารถดำรงอยู่ได้ตามสภาพแวดล้อมและหรือปัจจัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างตลอดเวลา โดยครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ อันประกอบด้วย การพัฒนาครู การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การมุ่งผลิตนักเรียนให้มีคุณภาพ ให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ และพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การมุ่งเน้นผู้เรียนให้รู้จักคิดสร้างสรรค์ จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยบูรณาการกับหลักคุณธรรม 4

คำสำคัญ : การบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ, การพัฒนาครู, บูรณาการกับหลักคุณธรรม 4

Abstract

This article aims to propose guidelines for academic administration towards excellence using the fourfold virtues principle (Wutdhitham 4). By studying concepts and theories of scholars and applying the Wutdhitham 4 principle, it was found that academic administration towards excellence is a management approach focused on the quality of education management that requires continuous improvement and development to enhance the capabilities of teachers in educational institutions in managing teaching and learning. It also

enables them to thrive amidst constantly changing environments and factors. This encompasses various components, including teacher development, strategic planning, a focus on producing quality students, enabling learners to think analytically, developing teaching and learning management, emphasizing learners to be thoughtful and creative, and creating a learning-conducive environment by integrating the Wutdhitham 4 principle.

Keywords: Academic administration towards excellence, Teacher development, Integration with Wutdhitham 4

1. บทนำ

การบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศเป็นคำที่บอกเป้าหมายการบริหารชัดเจนว่า ผู้บริหารการศึกษาจะบริหารจัดการอย่างไรให้โรงเรียนการกุศลในพระพุทธศาสนาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม ในยุคที่การศึกษาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีการแข่งขันสูง การบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายสู่ความเป็นเลิศจึงเป็นเรื่องท้าทายนอกจากนี้ยังอยากจะใช้หลักคุณธรรมเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะนำมาเชื่อมโยงให้ผู้บริหารเพิ่มวิสัยทัศน์ในการนำหลักคุณธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างสังคมที่ดีขึ้น โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศในด้านการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาความรู้แก่นักเรียนและการวัดและประเมินผลให้ดียิ่งขึ้นถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและเป็น

แนวทางในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศที่มีผลต่อนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่รับผิดชอบการเลี้ยงคือ 1) การปรับปรุงหลักสูตร โดยใช้วงจรการบริหารแบบมีคุณภาพ PDCA 2) ควรเน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติเองผ่านกระบวนการสอน แบบ Active learning 3) ควรมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และมีความหลากหลาย ให้มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดตามหลักสูตร และนำผลที่ได้มาพัฒนากระบวนการสอนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น 4) ควรมีการประชุมวางแผนนิเทศการสอน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และพัฒนากระบวนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วชิรพันธ์ ศิริรักษ์, 2563 : 315)

กล่าวได้ว่าการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการนำหลักคุณธรรมมาประยุกต์ใช้จะช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับตัวและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความแตกต่าง โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สามารถสร้างความแตกต่างจากโรงเรียนอื่น ๆ ได้

ด้วยการนำหลักคุณธรรมมาเป็นแนวทางในการบริหาร ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนและผู้ปกครองให้มาศึกษาและ
การเป็นแบบอย่างโรงเรียนการกุศลที่ประสบความสำเร็จในการนำหลักคุณธรรมมาประยุกต์ใช้ จะเป็น
แบบอย่างที่ดีให้กับโรงเรียนอื่น ๆ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาต้อง
อาศัยแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวไว้ว่าในการพัฒนาการบริหารต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่มี
ความสามารถมีทีมงานมีส่วนร่วมในการบริการงานวิชาการดังนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางวิชาการที่มี
วิสัยทัศน์ที่ชัดเจน 2) กำหนดภารกิจและขอบเขตงานวิชาการในโรงเรียนให้ชัด 3) กระบวนการบริหารงาน
วิชาการ 4)การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ และใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการบริหารงาน
วิชาการให้บรรลุผลตามเป้าหมายในที่นี้เลือกใช้หลักคุณธรรม4 คือค้นหาการหาคนเก่งที่มีความรู้ความสามารถ
แล้วนำมาสู่การคิดวิเคราะห์ในการตัดสินใจในการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ออนไลน์)

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย ทั้งค่านิยมและ
พิธีกรรม ความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธา ตลอดจนการศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมมาตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
เรื่องการบริหารตามหลักธรรมที่ผู้บริหารสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารได้ตลอดเวลา ได้แก่ หลักคุณ
ธรรม คือ หลักธรรมสำคัญเพื่อผู้บริหารทุกระดับ เป็นแนวทางส่งเสริมให้บุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติตามได้
สติปัญญา เกิดความเจริญรุ่งเรืองทั้งต่อตนเองและองค์กร เกิดผลดีต่อหน้าที่การงาน เป็นปฏิปทาให้เกิด
ความสำเร็จตามเป้าหมาย เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย 1) สัมปยุตสังเสวะ
(คบสัตบุรุษ) การคบคนดีมีความสามารถโดยการสรรหาบุคลากร ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถ
เฉพาะด้านมาทำการสอนถ่ายทอดความรู้ให้กับสถานศึกษา 2) สัทธัมมัสสวนะ(ฟังธรรม) การฟังคำสอนครูบา
อาจารย์ให้ชัดเมื่อเราได้พบครูดีแล้วสิ่งสำคัญอันดับที่สองก็คือตั้งใจฟังคำสั่งสอนของท่าน วิธีการนี้จะใช้การ
ประเมินจากครูผู้สอน 3) โยนิโสมนสิการ (ไตร่ตรองธรรม) การไตร่ตรองคำสอนครูบาอาจารย์ให้ลึกซึ้งจะใช้การ
ประเมินจากครูผู้สอน ว่านักเรียนสามารถบอกกล่าวได้ตรงตามเนื้อหา และตอบคำถามได้ครบถ้วน 4) ธัมมา
นุष्ठัมมปฏิบัติ (ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม) การทำตามครูบาอาจารย์ให้ครบสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่ได้
ตั้งไว้ เป็นการทดสอบจากการปฏิบัติจริงว่าสามารถปฏิบัติตามครูได้ครบถูกต้องหรือไม่ เครื่องมือ และอุปกรณ์
ที่ใช้สอนมีหลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่รายวิชา รวมถึงการบูรณาการที่หลากหลาย ซึ่งหากได้มีการนำ
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มาบูรณาการกับหลักคุณธรรม เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไป
ประยุกต์ใช้บริหารสถานศึกษาได้มีประสิทธิภาพ (พระฐตรัฐ อธิบุญโญ, 2561: 145)

2. แนวคิดและทฤษฎีการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ

การวางแผนการบริหารวิชาการที่มีความจำเป็นจากการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ทำให้การจัดการศึกษาต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยในการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันนั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนงานวิชาการ เนื่องจากมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ (พระสุตรฐ อธิบุญโญ, 2561: 34) คือ

1. องค์ประกอบจากภายนอกสถานศึกษา มีดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้นจึงจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การนำนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอน

2) การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม หลักสูตรและการสอนจำเป็นต้องเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรักษาสภาพแวดล้อม ตลอดจนการอนุรักษ์ธรรมชาติ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

3) การเปลี่ยนแปลงการใช้พลังงานที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ การเรียนการสอนจึงต้องผู้เรียนให้รู้จักการใช้พลังงานที่ถูกต้อง

4) การเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรสู่สังคมอุตสาหกรรม และการก้าวไปสู่สังคมข่าวสาร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

2. การวางแผนงานวิชาการในสถานศึกษา

1) ความจำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายและเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อเป็นทิศทางในการทำงาน

2) ความต้องการประเมินผลงานในการทำงานบุคคลต้องทราบผลสำเร็จของงานการวางแผนจะเป็นตัวกำหนดทั้งเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว

3) ความต้องการความร่วมมือในการทำงานสถานศึกษาจะต้องดำเนินการบุคคลหลายฝ่าย การวางแผนจะช่วยรวมกลุ่มพลังภายในสถานศึกษา

3. ผู้บริหารกับการวางแผนงานวิชาการ

ผู้บริหารควรมีหลักการวางแผนงานวิชาการดังนี้

1) ผู้บริหารควรมีความรับผิดชอบการวางแผนทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2) ผู้บริหารควรที่จะกำหนดแผนงานของสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา

3) ผู้บริหารควรมีทักษะในการวางแผน มีความรู้ ความสามารถ ชี้นำครูอาจารย์ได้

4) ผู้บริหารควรดำเนินการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การรับสมัครผู้เรียน จนถึงการจัดการเรียนการสอน

4. กระบวนการวางแผนงานวิชาการ

การวางแผนเป็นกระบวนการอย่างมีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การกำหนดเป้าหมายของการทำงานในสถานศึกษา โดยคณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นผู้กำหนดเป้าหมาย
- 2) การค้นหาโอกาสและพิจารณาถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น เป็นการหาแนวทางที่จะช่วยให้แผนที่วางไว้สามารถนำไปปฏิบัติได้
- 3) การแปลโอกาสให้เป็นแนวทางปฏิบัติ เป็นการนำเอาแผนที่มียุไปใช้อย่างมีเหตุผล
- 4) การเลือกแนวทางที่ดีที่สุดและการกำหนดจุดมุ่งหมาย เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของงาน แบ่งตามหน้าที่และความรับผิดชอบ
- 5) การตรวจสอบแบบการทบทวน เป็นการประเมินผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานตามแผน คือ การประเมินผลระหว่างการทำงาน และการประเมินผลรวบยอด

การบริหารวิชาการมีหลากหลายแนวคิดขอทฤษฎีแต่ที่นิยมใช้คือ ทฤษฎีการบริหารวิชาการของ ฟาโยล มีความเหมาะสมกับการบริหารงานวิชาการดังนี้ ในการบริหารงานวิชาการมีขั้นตอนหรือกระบวนการในการบริหารงานที่มุ่ง ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ฟาโยลได้กำหนดขั้นตอนในการบริหารงานที่เหมาะสมกับการบริหารงานวิชาการไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม ดังนี้

1. การวางแผน เป็นกระบวนการที่สำคัญในการบริหาร เป็นภาระหน้าที่และเป็นการใช้ศิลปะของภาวะผู้นำที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง ดังนั้นในการบริหารงานวิชาการจึงจำเป็นต้องทราบถึงหลักสำคัญในการวางแผน เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานให้ได้ผลยิ่งขึ้น
2. การจัดองค์การ เป็นกระบวนการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่จะสามารถทำให้องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย คน (people) หน้าที่ การงาน (Function) และปัจจัยทางกายภาพต่างๆ (Physical Factors) ขององค์การ หรือการบริหารงานวิชาการ
3. การบังคับบัญชา เป็นการบริหารงานวิชาการตามอำนาจหน้าที่ ตามระเบียบแบบแผน วิธีการและมาตรฐานการปฏิบัติงานที่กำหนดขึ้น โดยอาศัยศิลปะการเป็นผู้นำ หลักมนุษยสัมพันธ์ของผู้บังคับบัญชาต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา
4. การประสานงาน เป็นเรื่องของการร่วมมือในการบริหารงานวิชาการ เป็นเรื่องเกี่ยวกับภาระทางใจที่สำคัญ ดังนั้น การประสานงานจึงเป็นการประสานใจที่มีส่วนสำคัญ ในการส่งผลให้การบริหารงานวิชาการบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้

5. การควบคุม เป็นการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน และความก้าวหน้าในการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง การพัฒนางาน และผลสำเร็จในการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไข ปรับปรุง และเป็นข้อมูลในการพัฒนางานต่อไป (ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, 2546: 25)

เชื่อว่าทฤษฎีการบริหาร เป็นกระบวนการในการวางแผนการจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม มีความเหมาะสมในการบริหารงานวิชาการอย่างยิ่ง เป็นวิธีการบริหารงานวิชาการที่เป็นสากล มีขั้นตอนหรือกระบวนการบริหารงานที่ต่อเนื่อง สามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนำไปสู่การพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการขององค์กรในที่สุด

3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ

การบริหารวิชาการเพื่อความเป็นเลิศตามแนวคิดของคำนิยามของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ได้กล่าวเอาไว้ว่า ระบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้องค์กรสามารถรักษาลูกค้าไว้ได้ ได้มาซึ่งความภักดีของลูกค้าและได้มาซึ่งส่วนแบ่งตลาดมากขึ้น ทำให้องค์กรเจริญเติบโตทันต่อการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของลูกค้าและตลาดที่เปลี่ยนไปหรือเกิดใหม่สามารถสร้างโอกาสใหม่ทางธุรกิจใช้ทรัพยากรขององค์กรเพื่อให้ผลิตภาพสูงขึ้นและมีประสิทธิผลมากขึ้นและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2556: 10-12)

ศุภลักษณ์ เศษระพานิช (2550: 65) ได้กล่าวว่า ระบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศ หมายถึง ชุดขององค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งต่างก็ทำหน้าที่เพื่อให้องค์กรมีกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบและดำเนินการทั่วทั้งองค์กร

พนธ์ศักดิ์ พลสารมัย (2550: 27) กล่าวว่า การบริหารที่มุ่งความเป็นเลิศ ต้องมีการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์สู่ความเป็นเลิศ คือ ต้องเปลี่ยนจากกรอบแนวคิดเดิม ไปสู่กรอบแนวคิดใหม่ โดยต้องเริ่มที่ผู้บริหารเพื่อก่อให้เกิดการบริหารที่มุ่งเน้นคุณภาพ

Greg Bounds (1994: 6) กล่าวว่า การบริหารที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ คือ กระบวนการทัศน์ใหม่กรอบแนวคิดแบบใหม่ ซึ่งเป็นวิธีคิด วิธีการของบุคคลในองค์กรเพื่อการบริหารให้องค์กรมีการปรับปรุง

สรุปได้ว่า การบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศเป็นการบริหารมุ่งเน้นคุณภาพการจัดการศึกษาที่ต้องการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการที่จะยกระดับความสามารถของครูในสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอน และสามารถดำรงอยู่ได้ตามสภาพแวดล้อมและหรือปัจจัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างตลอดเวลา โดยครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ อันประกอบด้วย การพัฒนาครู การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การมุ่งผลิตนักเรียนให้มีคุณภาพ ให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ และพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การมุ่งเน้นผู้เรียนให้รู้จักสร้างสรรค์ จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

4. แนวทางการบูรณาการการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักคุณธรรม 4 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ได้ดังนี้

1. เนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเชื่อมโยงกับคุณธรรม 4

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับ โยนิโสมนสิการ คือการทำในใจโดยแยบคาย ครูผู้สอนต้องเข้าใจธรรมชาติ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อออกแบบเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน การเรียนรู้แบบกลุ่ม การอภิปราย เป็นต้น

2. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงกับคุณธรรม 4

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องอาศัย สัทธรรมสวนะ คือการฟังสัทธรรม หมายถึงการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น เช่น การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น การทำแบบสำรวจ การวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา

3. การนิเทศ กำกับ และติดตามจัดการเรียนรู้เชื่อมโยงกับคุณธรรม 4

การนิเทศ กำกับ ติดตาม ต้องอยู่บนพื้นฐานของ สปปริสสังสวะ คือการคบหาสัตบุรุษ ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องร่วมมือกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดให้มีระบบพี่เลี้ยง การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน การจัด Workshop เพื่อพัฒนาการสอน

4. การพัฒนาครูเชื่อมโยงกับคุณธรรม 4

ครูต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับทั้ง 4 คุณธรรม คือ การคบหาสัตบุรุษ การฟังสัทธรรม การทำในใจโดยแยบคาย และการปฏิบัติสมควรแก่ธรรม เช่น การเข้าร่วมอบรม การศึกษาต่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

5. การพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจตนเอง บูรณาการกับคุณธรรม 5

การพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งสอดคล้องกับคุณธรรม 4 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โยนิโสมนสิการ คือการทำในใจโดยแยบคาย เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ ไคร่ครวญ และตัดสินใจอย่างถูกต้อง

6. การวัดและประเมินผลเชื่อมโยงกับคุณธรรม 4

การวัดและประเมินผลต้องสอดคล้องกับ ธรรมานุธรรมปฏิบัติ คือการปฏิบัติสมควรแก่ธรรม ควรเลือกใช้เครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความสามารถของผู้เรียนอย่างแท้จริง เช่น การใช้ Portfolio การประเมินจากโครงงาน การประเมินพฤติกรรม นอกเหนือจากการสอบแบบเดิม

สรุปการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีแนวคิดหลัก ๆ ดังนี้

1. การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Learning): ปรับกระบวนการเรียนการสอนให้ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการสื่อสาร

2. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (Educational Technology Integration): นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ การสร้างสื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าสนใจ

3. การพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการ: ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และโลกที่เปลี่ยนแปลงไป อาจมีการบูรณาการเนื้อหาท้องถิ่น

4. การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Professional Development): ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Engagement): เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษา

6. การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning): ให้ความสำคัญกับการประเมินผลที่หลากหลายและต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง ไม่เน้นเพียงการสอบปลายภาค กล่าวได้ว่า ในปัจจุบันเน้นการสร้างระบบการบริหารวิชาการที่ยืดหยุ่น ปรับตัวได้ และมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เต็มที่ เพื่อให้พร้อมสำหรับความท้าทายในโลกยุคปัจจุบัน

5. เอกสารอ้างอิง

- ชุมศักดิ์ อินทร์รัช. (2542). *การบริหารวิชาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษาสำนักวิทยบริการ: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี.
- พระฐตรฐ อธิปญโญ. (2561). *การพัฒนารูปแบบโรงเรียนพุทธศาสนาวินัยตามหลักกฏมัยธรรม*. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (ว.รมม.). ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม.
- พันศักดิ์ พลสารมัย. (2550). *การพัฒนากระบวนการบริหารสถาบันอุดมศึกษา แบบมุ่งเน้นทั้งองค์การ*. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาอุดมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วปีพันธ์ ศิริรักษ์ และคณะ. (2563). *การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25*. วารสารบัณฑิตศึกษา. มหาจุฬาขอนแก่น. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน – มิถุนายน.

ศุภลักษณ์ เศษระพานิช. (2550). *การพัฒนากระบวนการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน*.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2556). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: อินโนกราฟิค.

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2568). *การพัฒนา
รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 16
เมษายน 2568. จาก [https://gsmis.snru.ac.th/ethesis/file_att1/20190515543JPe101_](https://gsmis.snru.ac.th/ethesis/file_att1/20190515543JPe101_fulltext.pdf)
fulltext.pdf.

Greg, Bounds. (1994). *Beyond Total Quality Management: Toward the Emerging Paradigm*.
New York: McGraw-Hill.

Volume 5 No 2 (May – August 2025)
ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2568)

~ AA 22 ~

Wishing Journal Review.
วารสารภาวนาสารปริทัศน์